

نظریه‌های رفتار سازمانی و اجتماعی

ترجمه، تلخیص و تألیف

دکتر سیده حمده اعرابی

دکتر مرجان بیاضی

www.ketab.ir

اعرابی، سیدمحمد، ۱۳۳۰ -

نظریه‌های رفتار سازمانی و اجتماعی / ترجمه و تالیف سیدمحمد اعرابی، مرجان فیاضی؛ - تهران: دفتر پژوهشهای فرهنگی؛ پژوهشکده مدیریت سما، ۱۳۹۶.
۳۴۸ ص. - (فرهنگ و مدیریت؛ ۱۳۰)

ISBN: 978-964-379-398-2

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتاب حاضر براساس کتاب Susan P. Robbins, Pranab Chatterjee, Edward R. Canda. *Contemporary Human Behavior Theory* نوشته شده است.

۱. رفتار سازمانی. الف. فیاضی، مرجان، ۱۳۵۸ - ب. دفتر پژوهشهای فرهنگی. ج. پژوهشکده مدیریت سما. د. عنوان

HD ۵۸ / ۷ / ۶ ن ۶ / ۱۳۹۶

کتابخانه ملی ایران

۶۵۸۳

۴۳۷۱۵۹

ISBN: 978-964-379-398-2

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۷۹-۳۹۸-۲

* نظریه‌های رفتار سازمانی و اجتماعی

ترجمه، تالیف و تالیف: دکتر سید محمد اعرابی و دکتر مرجان فیاضی

* Theories of Organizational and Social Behavior

Translated, Summarized, and Authored by

* S.M. A'arabi (Ph.D.)

and

* Marjan Fayyazi (Ph.D.)

* ویراستاران: دکتر فائزه‌السادات اعرابی و مرگس مرآت * طراح جلد: فریده داورزنی

* صفحه‌را: لیلا سعادت

* شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه * چاپ اول: ۱۳۹۶

همه حقوق محفوظ است. هرگونه تقلید و استفاده از این اثر به هر شکل بدون اجازه کتبی دفتر پژوهشهای فرهنگی ممنوع است.

پژوهشکده مدیریت سما

دفتر پژوهشهای فرهنگی

مراکز اصلی پخش و فروش:

• دفتر و فروشگاه مرکزی: تهران، خیابان کریم‌خان زند، خیابان ایرانشهر شمالی، کوچه باقری قصرالدشتی، شماره ۵.

صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۴۶۹۱

دورنگار: ۸۸۳۰۲۴۸۵

کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۹۱۳

تلفن: ۸۸۳۱۵۲۳۷، ۸۸۸۲۱۳۶۴

تلفن‌های فروش: ۰۹۳۵۲۴۷۹۸۴۷، ۸۸۸۴۹۴۶۱

پست الکترونیک: Lahze1386@gmail.com

فروش الکترونیک: www.iranculturalstudies.com

• پخش مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، نبش خیابان شهید وحید نظری، شماره ۲۵۵.

دورنگار: ۶۶۹۵۰۱۴۶

تلفن: ۰۹۱۲۲۱۷۷۶۴۷، ۶۶۴۱۷۵۳۲

یادداشت

ازمان‌ها — در معنای وسیع کلمه — از شالوده‌های اصلی اجتماع کنونی‌اند و مدیریت، مهم‌ترین عامل در حیات، رشد و بالندگی یا مرگ سازمان‌هاست. مدیران در حرکت از وضع موجود به سوی وضعیت مطلوب راه‌هدایت می‌کنند. در هر لحظه، برای ایجاد آینده‌ای بهتر در تکاپوست. گذشته با تمام اهمیت و امری نیست که باید فراموش شود و با تمام تأثیری که می‌تواند بر آینده داشته باشد، اتفاق افتاده است و هیچ نیروی بشری نمی‌تواند آن را دیگر بار و به گونه‌ای متفاوت بیافریند ولی آینده در راه است و قسمت مهمی از آن به آنچه امروز می‌گذرد مربوط است. ما باید سهم فرزندان این سرزمین را از آینده جهان معلوم کنیم و برای این منظور، به عزمی ملی نیاز داریم. عزم جامعه را مجموعه مدیریت کشور هدایت می‌کند، لذا مدیریت مهم‌ترین مقوله‌ای است که باید برای رشد و تعالی فرهنگی، اقتصادی، صنعتی و سیاسی جامعه مورد توجه قرار گیرد.

دفتر پژوهش‌های فرهنگی به لحاظ اهمیت موضوع مدیریت در عرصه‌های مختلف، به این مقوله مهم پرداخته و دیری است که شاخه دیگری از پژوهش‌ها و انتشارات خود را با عنوان فرهنگ و مدیریت به جویندگان علم، کارآفرینان و سایر علاقه‌مندان تقدیم کرده است. امید است تلاشگران عرصه علم و فرهنگ و صاحبان اندیشه در حوزه مدیریت، در یک همگامی و هماهنگی حیاتی، برای توفیق در ارائه بهترین و ضروری‌ترین آثار در این میدان، یاورمان باشند.

دفتر پژوهش‌های فرهنگی

فهرست مطالب

۱۳	پیشگفتار
۱۷	فصل ۱: ماهیت نظریه‌های رفتار انسان
۱۸	مقدمه
۱۹	نظریه چیست؟
۲۱	مقیاس‌های گروه‌بندی نظریه‌های مدیریت
۲۴	مبانی منطقی دسته‌بندی نظریه‌های مدیریت
۲۴	منطق نگرش‌های مختلف نسبت به مدیریت
۲۶	نظریه‌های رفتار انسان
۲۸	چرایی مطالعه نظریه‌های رفتار انسان
۲۸	ایدئولوژی، نظریه علمی و مددکاری اجتماعی
۳۰	تعریف موقعیت مددکاری: زمینه تاریخی
۳۱	مدل‌های مددکاری
۳۴	نظریه‌ها: کاربرد در عمل
۳۶	تحلیل انتقادی نظریه
۳۸	یکپارچه‌سازی نظریه‌ها بر اساس نقاط مرجع استراتژیک
۴۰	جنبه‌های کاربردی نظریه‌ها
۴۶	جمع‌بندی

فصل ۲: معرفی و جانمایی مکاتب و نظریه‌های جامعه‌شناسی و روان‌شناسی ۴۷

- ۴۸ مقدمه
- ۴۸ معرفی و جانمایی مکاتب و نظریه‌های جامعه‌شناسی
- ۵۱ معرفی و جانمایی مکاتب و نظریه‌های روان‌شناسی
- ۷۴ جمع‌بندی

فصل ۳: نگرش عمومی سیستم‌ها ۷۵

- ۷۶ مقدمه
- ۷۶ زمینه تاریخی
- ۷۹ مفاهیم کلیدی
- ۸۰ نظریه‌های اصلی
- ۸۳ مباحث جاری
- ۸۴ کاربرد نظریه در مددکاری اجتماعی
- ۸۶ بررسی و تجزیه و تحلیل انتقادی
- ۸۹ جمع‌بندی

فصل ۴: نظریه تضاد (تعارض) ۹۳

- ۹۴ مقدمه
- ۹۴ زمینه تاریخی
- ۹۵ مفاهیم کلیدی
- ۹۶ نظریه‌های اصلی
- ۱۰۲ کاربرد نظریه در مددکاری اجتماعی
- ۱۰۳ بررسی و تجزیه و تحلیل انتقادی
- ۱۰۷ جمع‌بندی

فصل ۵: نظریه‌های توانمندسازی ۱۱۱

- ۱۱۲ مقدمه
- ۱۱۲ زمینه تاریخی
- ۱۱۴ مفاهیم کلیدی

۱۱۵	نظریه‌های اصلی
۱۲۱	کاربرد نظریه در مددکاری اجتماعی
۱۲۴	بررسی و تجزیه و تحلیل انتقادی
۱۲۸	جمع‌بندی

فصل ۶: نظریه‌های همگون‌سازی و فرهنگ‌پذیری

۱۳۱	مقدمه
۱۳۲	زمینهٔ اریخ
۱۳۲	مفاهیم کلیدی
۱۳۴	نظریه‌های اصلی
۱۳۵	کاربرد نظریه در مددکاری اجتماعی
۱۴۳	بررسی و تجزیه و تحلیل انتقادی
۱۴۴	جمع‌بندی

فصل ۷: نظریه‌های روان‌پویایی

۱۴۷	مقدمه
۱۴۸	زمینهٔ تاریخی
۱۴۸	مفاهیم کلیدی
۱۴۹	نظریه‌های اصلی
۱۴۹	مباحث جاری
۱۵۸	کاربرد نظریه در مددکاری اجتماعی
۱۵۹	بررسی و تجزیه و تحلیل انتقادی
۱۶۰	جمع‌بندی

فصل ۸: نظریه‌های گسترهٔ زندگی

۱۶۳	مقدمه
۱۶۴	زمینهٔ تاریخی
۱۶۵	مفاهیم کلیدی
۱۶۶	نظریه‌های اصلی
۱۶۷	

- ۱۷۴ نظریه‌های مرحله‌ای رشد: رواج در برابر اعتبار
 ۱۷۵ مباحث جاری
 ۱۷۶ کاربرد نظریه در مددکاری اجتماعی
 ۱۷۸ بررسی و تجزیه و تحلیل انتقادی
 ۱۸۰ جمع‌بندی

فصل ۹: نظریه‌های توسعه شناختی و اخلاقی

- ۱۸۳ مقدمه
 ۱۸۴ زمینه تاریخی
 ۱۸۵ مفاهیم کلیدی نظریه‌های توسعه شناختی
 ۱۸۷ نظریه‌های اصلی توسعه شناختی
 ۱۹۱ رشد اخلاقی
 ۱۹۱ مفاهیم کلیدی نظریه‌های توسعه اخلاقی
 ۱۹۲ نظریه‌های اصلی توسعه اخلاقی
 ۱۹۹ مباحث جاری
 ۲۰۰ کاربرد نظریه در مددکاری اجتماعی
 ۲۰۱ بررسی و تجزیه و تحلیل انتقادی
 ۲۰۴ جمع‌بندی

فصل ۱۰: کنش متقابل نمادین

- ۲۰۷ مقدمه
 ۲۰۸ زمینه تاریخی
 ۲۰۸ مفاهیم کلیدی
 ۲۰۹ نظریه‌های اصلی
 ۲۱۱ کاربرد نظریه در مددکاری اجتماعی
 ۲۲۰ بررسی و تجزیه و تحلیل انتقادی
 ۲۲۱ جمع‌بندی
 ۲۲۴

فصل ۱۱: نظریه‌های پدیدارشناسی

۲۲۷	مقدمه
۲۲۸	زمینه تاریخی
۲۲۸	مفاهیم کلیدی
۲۳۱	نظریه‌های اصلی
۲۳۲	مباحث جاری
۲۴۸	کاربرد نظریه در مددکاری اجتماعی
۲۴۸	بررسی و تجزیه و تحلیل انتقادی
۲۴۹	جمع‌بندی
۲۵۲	

فصل ۱۲: رفتارگرایی، یادگیری اجتماعی و نظریه مبادله

۲۵۵	مقدمه
۲۵۶	زمینه تاریخی رفتارگرایی
۲۵۷	مفاهیم کلیدی رفتارگرایی
۲۵۷	نظریه‌های اصلی رفتارگرایی
۲۵۸	زمینه تاریخی مبادله
۲۶۷	مفاهیم کلیدی مبادله
۲۶۸	نظریه‌های اصلی مبادله
۲۷۰	مباحث جاری
۲۷۳	کاربرد نظریه در مددکاری اجتماعی
۲۷۴	بررسی و تجزیه و تحلیل انتقادی
۲۷۶	جمع‌بندی
۲۷۹	

فصل ۱۳: نظریه‌های فراشخصی

۲۸۱	مقدمه
۲۸۲	زمینه تاریخی
۲۸۲	مفاهیم کلیدی
۲۸۳	نظریه‌های اصلی
۲۸۴	مباحث جاری
۲۹۷	

کاربرد نظریه در مددکاری اجتماعی
بررسی و تجزیه و تحلیل انتقادی
جمع‌بندی

۲۹۷

۲۹۹

۳۰۲

۳۰۵

۳۰۶

۳۰۶

۳۱۳

فصل ۱۴: جمع‌بندی

مقدمه

جانمایی نظریه‌ها

منابع

www.ketab.ir

پیشگفتار

تحقیقات^۱ در علوم رفتاری دارای سه مرحله پی در پی و به هم پیوسته است. تحقیقات بنیادی بر اساس پیش فرض های فلسفی صورت می گیرد و نتیجه آن تئوری های رفتاری است. تحقیقات توسعه ای بر اساس تئوری های رفتاری انجام شده و نتیجه منطقی آن الگوهای رفتاری است. تحقیقات کاربردی بر اساس الگوهای رفتاری صورت گرفته و نتیجه تجربی آن استراتژی ها، اقدامات رفتاری است.

دسته بندی های تاریخی، موضوعی، نگرشی و فلسفی از رویکردهای میان بر متداول برای تحقیق، آموزش و مشاوره در علوم رفتاری هستند. نگرش های مختلف به علوم به دو دسته اصلی نگرش های تخصصی و نگرش های عمومی تقسیم می شود. نگرش انسانی به عنوان یکی از سه نگرش تخصصی (دو نگرش دیگر عبارتند از: نگرش فرایندی و نگرش علمی) در مدیریت است که با تمرکز بر انسان گرایی در جست و جوی تنظیم روابط مناسب بین انسان ها می باشد. انسان شناسی، رفتارشناسی^۲ و منبع شناسی^۳ سه سطح به هم پیوسته مطالعات انسانی

۱. برای مطالعه بیش تر به کتاب های زیر مراجعه کنید:

— سیدمحمد اعرابی، مجموعه مقالات مدیریت (مبانی روش شناسی و تئوری مدیریت)، جلد اول (تهران: دفتر پژوهش های فرهنگی، ۱۳۸۷).

— مجموعه کتاب های «فرهنگ و پژوهش» منتشر شده از سوی دفتر پژوهش های فرهنگی.

۲. استیفن پی. رابینز و تیموتی ای. جاج، مبانی رفتار سازمانی، ترجمه سیدمحمد اعرابی و محمد تقی زاده مطلق (تهران: دفتر پژوهش های فرهنگی و پژوهشکده مدیریت سما، ۱۳۹۴، چاپ پنجم).

۳. برای مطالعه بیش تر به مجموعه کتاب های مدیریت استراتژیک و عملیاتی منابع انسانی منتشر شده از سوی دفتر پژوهش های فرهنگی، مهکامه و پژوهشکده مدیریت سما مراجعه کنید.

هستند. این کتاب براساس نگرش انسانی با تمرکز بر رفتارشناسی به تئوری‌های رفتار انسان اختصاص یافته است تا پایه‌ای برای الگوهای رفتار انسان و سپس رفتار سازمانی و اجتماعی را در سطح استراتژیک و عملیاتی فراهم کند.

نگرش تخصصی انسانی با سه نگرش عمومی سیستمی، استراتژیک و اقتضایی ترکیب و تکمیل شده است. ترکیب نگرش انسانی با نگرش سیستمی موجب جامع‌گرایی شده و در نتیجه هماهنگی‌های درونی و بیرونی را در پی خواهد داشت.

ترکیب نگرش‌های انسانی و سیستمی با نگرش استراتژیک^۱ موجب آرمان‌گرایی شده و هم‌افزایی به وجود می‌آورد. ترکیب سه نگرش با نگرش اقتضایی بر جامعه‌گرایی توجه داشته و تناسب را در پی خواهد داشت.

سه فصل اول این کتاب به مباحث پایه اختصاص یافته که برای ورود به فصل‌های بعدی ضروری است. فصل اول با عنوان «ماهیت نظریه‌های رفتار انسان» به مباحث فلسفی و منطقی نظریه‌پردازی پرداخته و چارچوبی براساس نقاط مرجع استراتژیک برای جمع‌بندی فصل‌های بعدی ارائه داده و در نهایت به مراحل تئوری تا کاربرد اختصاص یافته است که مطالب آن ترجمه، تلخیص و تالیف^۲ باشد.

فصل دوم با عنوان «معرفی جامع مکاتب و نظریه‌های جامعه‌شناسی و روان‌شناسی» اولین استفاده از چارچوب ارائه شده در فصل اول است. در این فصل نظریه‌های جامعه‌شناسی و روان‌شناسی در این چارچوب جانمایی شده تا هماهنگی لازم در کل کتاب حاصل شود. بنابر ضرورت، این فصل تألیف و به کتاب اضافه شده است.

فصل سوم با عنوان «نگرش عمومی سیستم‌ها» تأکید می‌ورزد که نگرش‌های تخصصی با نگرش‌های عمومی ترکیب و تکمیل می‌شوند.

فصل‌های بعدی (فصل‌های ۴ تا ۱۳) براساس دسته‌بندی نظریه‌های رفتاری است. نظریه‌های رفتاری در سطح فرد (رفتار فردی)^۲ بیش‌تر بر روان‌شناسی تکیه دارد نظریه‌های رفتاری در سطح میانه (رفتار گروهی)^۲ بیش‌تر بر روان‌شناسی اجتماعی تأکید دارد. نظریه‌های رفتاری در سطح

۱. فیلیپ پرومیلی، مبانی رفتاری مدیریت استراتژیک، ترجمه سیدمحمد اعرابی و سعیده امیدی (تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی و پژوهشکده مدیریت سما، ۱۳۹۰).

۲. استیفن پی. رابینز و تیموتی ای. جاج، رفتار سازمانی (مفاهیم، نظریه و کاربردها)، جلد اول، فرد، ترجمه سیدمحمد اعرابی و محمد تقی‌زاده مطلق (تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی و پژوهشکده مدیریت سما، ۱۳۹۰).

۳. استیفن پی. رابینز و تیموتی ای. جاج، رفتار سازمانی (مفاهیم، نظریه و کاربردها)، جلد دوم، گروه، ترجمه سیدمحمد اعرابی و محمد تقی‌زاده مطلق (تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی و پژوهشکده مدیریت سما، ۱۳۹۰).

کلان (رفتار سازمانی و جامعه) ^۱ بیش‌تر بر جامعه‌شناسی و علوم سیاسی تکیه دارد. فصل‌های ۴ تا ۱۳ دارای ساختار یکسانی است. هر فصل با ذکر اهداف و مقدمه شروع می‌شود. سپس زمینه تاریخی نظریه‌ها (دسته‌بندی تاریخی)، مفاهیم کلیدی^۲، نظریه‌های اصلی و کاربرد آنها در رفتار سازمانی و رفتار اجتماعی مورد بحث قرار می‌گیرند. تجزیه و تحلیل انتقادی نظریه‌های مطرح شده در هر فصل از چهار منظر نظری، ارزشی، فلسفی و روش‌شناختی صورت می‌گیرد که تماماً ترجمه و تلخیص است. در پایان هر فصل، جمع‌بندی براساس نقاط مرجع استراتژیک ارائه می‌شود که تماماً تألیف شده است.

فصل ۴ به جمع‌بندی کل کتاب اختصاص یافته است.

امیدوارم این کتاب مورد استفاده پژوهشگران، اساتید، مشاوران، مدیران و دانشجویان قرار گیرد.

دکتر سیدمحمد اعرابی
پژوهشکده مدیریت سما

۱. استیفن پی. رابینز و تیموتی ای. جاج، رفتار سازمانی (مفاهیم، نظریه و کاربردها)، جلد سوم، سیستم سازمان، ترجمه سیدمحمد اعرابی و محمد تقی‌زاده مطلق (تهران: دفتر پژوهشهای فرهنگی و پژوهشکده مدیریت سما، ۱۳۹۱).

۲. سیدمحمد اعرابی و محمد تقی‌زاده مطلق، فرهنگ و سازگان رفتار سازمانی (تهران: دفتر پژوهشهای فرهنگی، ۱۳۹۳).